

SPYTOVALI STE SA

***Odbočovať* či *odbáčať*?** – „Zaujímam by ma Váš názor na sloveso *odbáčať*. Počul som ho už niekoľkokrát, no nie som si istý, či ide o spisovné slovo. Nemalo by to byť *odbočovať*?“

Otázku na sloveso *odbáčať* sme dostali do jazykovej poradne Jazykovedného ústavu E. Štúra viaceré ráz. Niektorým sa tento slovesný tvar nepozdáva, iní majú pochybnosti preto, že sloveso *odbáčať* nenašli ani v poslednom zväzku Slovníka súčasného slovenského jazyka (O – Pn, 2021). Treba však povedať, že Krátky slovník slovenského jazyka v 5. vydaní z r. 2020 už toto sloveso zachytil.

Podľa dokladov v Slovenskom národnom korpuse¹ sa sloveso *odbáčať* začalo používať ako nedokonavý náprotivok dokonavého slovesa *odbočiť* popri nedokonavej podobe *odbočovať* približne pred štvrtstoročím a nemusíme sa mu vyhýbať. Má oporu v iných analogických prípadoch, keď nedokonavé sloveso vzniklo z dokonavého slovesa alternáciami hlások v koreni slova, napr. *streliť* – *strielať*, *hodiť* – *hádzat'*, *zatočiť* – *zatačať*, *pretočiť* – *pretáčať*, *vytlačiť* – *vytláčať*, ale takisto v prípadoch, keď k jednému dokonavému slovesu sa tvoria dve variantné podoby nedokonavého vidu, a to s alternáciami v koreni slova a s príponou *-ovať* alebo *-ávať/-avať/-iavať* (táto prípona vyjadruje navyše aj opakovanosť, frekventovanosť deja), porov. *doplniť* – *dopĺňať/dopľňovať*; *spojiť* – *spájať/spojovať*; *odpojiť* – *odpájajť/odpojovať*; *narušiť* – *narušat'/narušovať*; *obsypať* – *obsypat'/obsypávať*; *nahradiť* – *nahrádzat'/nahrádzovať*; *zahrnúť* – *zahŕňať/zahrňovať*; *spracovať* – *spracúvať/spracovávať*; *odmaľovať* – *odmaľovávať/odmaľúvať*. K niektorým dokonavým slovesám existuje viaceré variantných nedokonavých podôb, napr. *pridržať* – *pridržat'/pridržiavať/pridržovať*; *obhrýzť* – *ob-*

Príspevok vznikol v rámci grantu VEGA č. 2/0132/24 Slovenský pravopis a jeho pravidlá v kontexte súčasnej jazykovedy a jazykovej praxe 2.

¹ Omnia Slovaca III Maior (18.01) je interný korpus, ktorý vznikol zlúčením korpusových dát v Slovenskom národnom korpuse (SNK prim-6.1) a dát z webových korpusov a slúži potrebám pracovníkov JÚEŠ SAV.

hrýzat/obhrýzovať/obhrýzovať; odbehnúť – odbehovať/odbehávať/odbehúvať/odbiehať.

Novotvar *odbáčať* vznikol analogicky podľa slovies *zabáčať* a *vybáčať*, čo sú varianty nedokonavých slovies *zabočovať* a *vybočovať* k dokonavým slovesám *zabočiť* a *vybočiť*. Variantné tvary *zabáčať* a *vybáčať* sa doplnili do 3. vydania Krátkeho slovníka slovenského jazyka v r. 1997 a do 2. vydania Pravidiel slovenského pravopisu v r. 1998.

V Slovenskom národnom korpuse má sloveso *odbáčať* až 2 549 výskytov, frekventovanejšia je však podoba *odbočovať* s 15 572 dokladov. Uvedieme niekoľko ukážok jeho používania: *Pred Trenčinom odbáčame na diaľnicu hore do Žiliny. – Niektorí používajú autobusový pruh pri odbáčaní len na nevyhnutný čas. – Pred príchodom do Bukovca uvidíte najskôr cestu odbáčajúcu smerom vpravo a za ňou cintorín. // Prijemne prekvapila kompozíciou – rada sa vracia, odbáča, občas predbieha udalosti, aby vyrozprávala iný dej, niekedy zas niečo zopakuje, lebo je to dôležité. – Už som sa zamotal, odbáčam úplne od témy.* V prvej skupine citácií sa sloveso *odbáčať* používa vo význame „vykonávať pohyb iným smerom“, v druhej vo význame „odchýľovať sa od témy“.

Záver: Sloveso *odbáčať* vzniklo ako variantný nedokonavý tvar slovesa *odbočiť* popri dosiaľ používanému a lexikograficky zachytenému tvaru *odbočovať*. Ide o analogický postup, ktorý sa uskutočnil súbežne so slovesami *zabáčať* a *vybáčať* odvodenými od dokonavých slovies *zabočiť* a *vybočiť*. Výsledkom sú dvojice variantných nedokonavých slovies *zabočovať/zabáčať*, *vybočovať/vybáčať*, *odbočovať/odbáčať*. Sloveso *odbáčať* je pravidelne utvorené a z hľadiska spisovnosti nemožno mať proti nemu námietky. Vzhľadom na túto charakteristiku, ako aj na početné doklady v jazykovej praxi (texty na internete i v Slovenskom národnom korpuse) sa sloveso *odbáčať* ako variant nedokonavého slovesa *odbočovať* doplní do Ortograficko-gramatického slovníka slovenčiny a možno predpokladať, že aj do ďalšieho vydania Pravidiel slovenského pravopisu.

Silvia Duchková
Jazykovedný ústav L. Štúra SAV, v. v. i.